

Eksportues neto i energjisë
Programi qeverisës

2021-2025

Shqipëria, eksportuesi neto i energjisë

2021 - 2025

- A. Analiza e premtimit dhe kuadrit rregullator
- B. Analiza e realizimit fiskal të programit
- C. Impakti nga realizimi i programit deri ne 2024 në lidhje me zhvillimin e qendrueshem ekonomik, social dhe mjedisor
- D. Rreziqet dhe mundësitë që u evidentuan gjatë zbatimit të programit “Shqipëria kthehet në eksportues neto të energjisë”
- E. Analiza e përgjegjshmërisë politike dhe Kontratës me Votuesit për programin në aspektin Buxhetor, Fiskal dhe Ekonomik
- F. Analiza e shpërndarjes së efektit të programit në rajonet e vendit, industritë dhe shtresat e popullsisë
- G. Vlerësimi i përmbushjes së programit

PËRGATITJA DHE SHPËRNDARJA

Raport progresi

Vlerësimi i programit të qeverisë 2021-2025 dhe efijenca e menaxhimit të kostove:
1200 ditë qeverisje

Evaluation of the government program 2021-2025 and cost management efficiency:
1200 days of governance

www.polifakt.al

www.altax.al

info@altax.al

Janar 2025

Tirana, Shqipëri

Polifakt.al është një platformë e pavarur dhe e besueshme për monitorimin e realizueshmërisë së premtimeve politike. Ajo ofron analiza të detajuara mbi zbatueshmërinë financiare të angazhimeve elektorale, duke i krahasuar ato me performancën reale të qeverisë dhe alokimet dhe kufizimet buxhetore.

Pikat kyçe të Polifakt.al në vlerësimin e përmbushjes

Monitorimi i premtimeve zgjedhore dhe programeve qeverisëse

[Polifakt.al](#) ndjek sistematikisht premtimet e bëra nga liderët politikë, duke vlerësuar:

Realizueshmërinë. A janë premtimet të arritshme brenda kontekstit aktual ekonomik?

Burimet financiare. A janë ndarë burime të mjaftueshme për zbatimin e premtimeve?

Statusi i përmbushjes. Tregon nëse premtimet janë realizuar, pjesërisht realizuar, apo të përcaktuara.

Krahasimi me kapacitete fiskale dhe kostot e përmbushjes

Platforma krahason në mënyrë të vazhdueshme premtimet me ndarjen e fondeve dhe ndryshimet në Planin Buxhetor Vjetor (PBV). Kjo ndihmon në identifikimin e:

- ✓ Përputhshmërisë midis premtimeve politike dhe shpenzimeve reale.
- ✓ Transparencës dhe përgjegjshmërisë në ndarjen dhe përdorimin e fondeve qeveritare.

Raportet e progresit

[Polifakt.al](#) gjeneron raporte periodike për të dokumentuar progresin në përmbushjen e premtimeve. Këto raporte përfshijnë:

- Vlerësimin e performancës së ministrive dhe sektorëve përkatës.
- Përditësime mbi shkallën e arritjes së objektivave të qeverisë.

Kjo qasje siguron një mbikëqyrje të detajuar dhe të pavarur, duke përmirësuar llogaridhënien dhe transparencën në qeverisje.

Kushtet e përdorimit të Raportit

Qëllimi dhe përgjegjësia

Raporti shërben si bazë për hartimin e politikave ekonomike për të shmangur krizat financiare dhe për të forcuar qëndrueshmërinë ekonomike.

Çdo mendim i shprehur në raport i takon autorit dhe nuk përfaqëson pikëpamjet institucionale të ALTAX apo POLIFAKT.

Riprodhimi dhe shpërndarja

Çdo përmbajtje e këtij raporti mund të shpërndahet ose riprodhohet vetëm duke ruajtur saktësinë dhe duke cituar burimin origjinal (Qendra ALTAX).

Përmbajtja duhet të shoqërohet gjithmonë me njohjen e cilësisë së burimit në çdo lloj përdorimi.

Kushtet për përdoruesit

Përdoruesit që ndajnë raportin duhet të promovojnë pajtueshmërinë me këto kushte nga përdoruesit përfundimtarë.

Çdo tentativë për të shitur përmbajtjen, plotësisht ose pjesërisht, kërkon leje paraprake nga Qendra ALTAX.

Kufizime të përdorimit

Raporti mund të përdoret vetëm për qëllime jo-fitimprurëse.

Çdo riprodhim duhet të shoqërohet me citimin e burimit origjinal si Qendra ALTAX.

Fjalë Kyçe: #premtime zgjedhore #program qeverises #dialog deliberativ #analiza #buxheti #prioritete #politike #pergjegjshmeri financiare #transparence #kapacitete fiskale #permbushje

Kodi JEL: D72, E62, H50, P11

© Të gjitha të drejtat e rezervuara nga **Qendra ALTAX**.

Konsiderata

(Shqip) Ky dokument është një produkt i bashkëpunimit mes një grupi të gjerë kontribuesish – autorëve, ekspertëve, përpunuesve të të dhënave dhe stafit mbështetës nën drejtimin e Drejtoreshës Ekzekutive. Lexuesit dhe ndjekësit janë një komponent kyç për vijimësinë e punës.

ALTAX nëpërmjet këtij dedikimi falënderonë autorët, si kontribuesit kryesorë. Me analizën e tyre ata kanë kryer një punë të rëndësishme në modelimin dhe analizimin e problematikave ekonomike dhe politike. Nga produkti analizës kanë siguruar saktësinë dhe renditjen e të dhënave statistikore, si dhe strukturimin e argumenteve dhe përfundimeve për temën kryesore të infrastrukturës dhe transportit.

Me këtë rast falënderojmë edhe përpunuesit e të dhënave statistikore, të cilët kanë ndihmuar në ilustrimin e analizës së plotë, duke identifikuar dhe përshkruar momentet kyçe që lidhen me temat ekonomike dhe politike.

Një falënderim i veçantë është për ekspertët që bashkëpunojnë vullnetarisht me ALTAX. Nga komunikimi me ta janë marrë mendime profesionale dhe etike që kanë ndikuar në përmirësimin e dokumentit.

Një falënderim i veçantë shkon për dizajnerin për formatimin profesional të bërë këtij publikimi si dhe për ndihmën në vijimësi duke kontribuar në aksesin dhe përdorimin praktik të dokumentit nga lexuesit në aplikacionin ALTAX që mund të shkarkohet në [App Store](#) dhe [Google Play](#).

Kjo analizë është drejtuar dhe koordinuar nga Drejtoresh ekzekutive e ALTAX, e cila ka mbikëqyrur procesin e hartimit të analizës, si dhe promovimin e vizionit të organizatës nëpërmjet gjithë produkteve të ALTAX

Falënderimi i ALTAX drejtohet edhe për lexuesit dhe ndjekësit. Ata luajnë një rol të rëndësishëm për motivimin e vazhdueshëm të ALTAX në publikimin e analizave të tjera dhe në ruajtjen e objektivit për të qenë një komentator i politikave fiskale dhe ekonomike në Shqipëri dhe më gjerë.

Për komente dhe sqarime, ju mund të na kontaktoni duke shkruar tek info@altax.com

Acknowledgement

(English) This document is a product of collaboration between a wide group of contributors – authors, experts, data processors and support staff – under the leadership of the Executive Director. Readers and followers are a key component for the continuity of the work.

ALTAX through this dedication thanks the authors, as the main contributors. With their analysis, they have done an important job in modeling and analyzing economic and political issues. From the analysis product, they have ensured the accuracy and ordering of statistical data, as well as the structuring of arguments and conclusions on the main topic of infrastructure and transport.

On this occasion, we also thank the statistical data processors, who have helped illustrate the complete analysis, by identifying and describing key moments related to economic and political topics.

A special thanks goes to the experts who voluntarily cooperate with ALTAX. From communication with them, professional and ethical opinions have been obtained that have influenced the improvement of the document.

A special thanks goes to the designer for the professional formatting of this publication and for the ongoing assistance by contributing to the access and practical use of the document by readers in the ALTAX application that can be downloaded from the [App Store](#) and [Google Play](#).

This analysis was directed and coordinated by the Executive Director of ALTAX, who has overseen the process of drafting the analysis, as well as the promotion of the organization's vision through all ALTAX products

ALTAX's thanks are also addressed to its readers and followers. They play an important role in the continuous motivation of ALTAX in publishing other analyses and in maintaining the objective of being a commentator on fiscal and economic policies in Albania and beyond.

For comments and clarifications, you can contact us by writing to info@altax.com

Follow ALTAX and Polifakt on social media, Web and in our App

FISKALISTI

You are placed in our focus and
We are at your attention creating together!

ALTAX - POLIFAKT

We publish and distribute information,
ongoing analysis and studies.

ALTAX

Communicate through social media addresses

ALTAX

Watch our informative and educational videos

ALTAX.AL

Read and download unique analyses and studies

POLIFAKT.AL

Look at how many political promises have been kept.

App Store
Google Play

Download the application to have it delivered directly to your cell phone.

A relationship about the commonalities that unite us in everyday life.

Objektivi - Shqipëria, eksportues neto i energjisë

Pikat kyçe:

- Shqipëria bëhet eksportues neto i energjisë, duke përmirësuar balancën e saj energjetike.
- Ky zhvillim mundëson rritjen e stabilitetit të furnizimit me energji dhe kontribuon në forcimin e ekonomisë.
- Ekspansioni i burimeve të energjisë rinovueshme dhe infrastruktura për prodhimin dhe shpërndarjen e energjisë luajnë një rol të rëndësishëm në arritjen e këtij qëllimi.

Shqipëria kthehet në eksportues neto të energjisë

A. Analiza e premtimit dhe kuadrit rregullator

Analiza e premtimit dhe produkteve konkrete për programin “**Shqipëria kthehet në eksportues neto të energjisë**” kërkon një vështrim të detajuar në lidhje me arritjet e programit deri në vitin 2024, veçanërisht për sa i përket objektivave të energjisë dhe kapacitetit të Shqipërisë për të eksportuar energji.

1. Premtimi i Qeverisë dhe Objektivat e Programit.

Premtimi “**Shqipëria kthehet në eksportues neto të energjisë**” është një angazhim i fortë nga ana e qeverisë shqiptare për të maksimizuar prodhimin e energjisë, përmirësuar infrastrukturën energjetike dhe rritur kapacitetet për eksportin e energjisë. Ky program është pjesë e strategjisë më të gjerë të zhvillimit të sektorit të energjisë dhe përmirësimit të balancës tregtare të vendit.

Produktet konkrete për këtë program përfshijnë.

- **Zhvillimi i energjisë së rinovueshme**, përfshirë hidrocentralet, energjinë diellore dhe eolike.
- **Rritja e kapaciteteve të prodhimit të energjisë** për të siguruar më shumë energji për eksport.
- **Modernizimi dhe zgjerimi i rrjetit elektrik** dhe infrastrukturës për të mundësuar eksportimin e energjisë.

2. Konteksti Politik.

Në kontekstin politik, ky program ka një objektiv i përhershëm i qeverisë për të diversifikuar burimet e energjisë dhe për të rritur qëndrueshmërinë e sistemit energjetik. Politikat e qeverisë kanë përfshirë mbështetje për ndërtimin e hidrocentraleve të reja, krijimin e kushteve për investime në energjinë e rinovueshme dhe marrëveshje me partnerë ndërkombëtarë për të eksportuar energji.

Tendenca politike është favorizuar nga nevoja për të rritur konkurrueshmërinë e vendit, duke përfshirë mundësitë për të eksportuar energji dhe për të përmbushur kërkesat e integritit të Shqipërisë në BE.

3. Konteksti Social.

Në aspektin social, ky program ka ndikim të ndjeshëm në mundësitë e punësimit, përmirësimin e kushteve të jetesës dhe rritjen e vetëdijes për energjinë e rinovueshme. Projektet e energjisë kanë krijuar mundësi për punësim në sektorin e ndërtimit dhe mirëmbajtjes së infrastrukturës energjetike.

Megjithatë, përfitimet sociale për qytetarët mund të jenë të kufizuara, pasi shumë projekte energjetike janë përqendruar në zhvillimin e kapaciteteve të eksportit, dhe jo gjithmonë ka pasur një ndarje të drejtpërdrejtë të përfitimeve për konsumatorët brenda vendit.

4. Konteksti Ekonomik dhe Buxhetor.

Ekonomikisht, përmbushja e këtij programi do të ketë ndikim të rëndësishëm në balancën tregtare të Shqipërisë, pasi energjia e eksportuar do të kontribuojë në uljen e deficiteve tregtare. Pritshmëritë ishin që Shqipëria të eksportonte energji më shumë dhe të përdorte të ardhurat e krijuara për investime të tjera të infrastrukturës dhe zhvillimit të qëndrueshëm.

Kostot direkte dhe indirekte të zbatimit të këtij programi përfshijnë investimet në hidrocentrale të rinj dhe energjinë e rinovueshme, si dhe modernizimin e rrjetit të energjisë. **Alokimi i buxhetit** për këtë sektor ka qenë relativisht i lartë, por ka pasur vonesa dhe kufizime në realizimin e këtyre investimeve.

5. Faktori Ndërkombëtar dhe Trendet Globale.

Shqipëria ka përfituar nga investime ndërkombëtare dhe nga mundësitë për të eksportuar energji drejt vendeve të tjera të rajonit, sidomos pas rritjes së kërkesës për energji të rinovueshme në tregjet globale. Ky program është gjithashtu pjesë e angazhimeve ndërkombëtare të Shqipërisë për të zvogëluar ndotjen dhe për të kontribuar në qëllimet e zhvillimit të qëndrueshëm (SDG), veçanërisht **SDG 7. Energjia e pastër dhe e arritshme për të gjithë**.

Në këtë kontekst, Shqipëria mund të ketë pasur mundësi për të përfituar nga mbështetje ndërkombëtare për ndihmën financiare dhe transferimin e teknologjisë për zhvillimin e energjisë së rinovueshme.

Analiza e Kuadrit Rregullator dhe Strukturat Përgjegjëse.

Kuadri Rregullator

1. Ligjet dhe Rregulloret.

Ligji për Energjinë. Legjislacioni shqiptar në lidhje me energjinë është bazuar në ligje dhe rregullore të përditësuara, të cilat kanë ndihmuar në krijimin e një mjedisi të favorshëm për zhvillimin e sektorit të energjisë. Ligji ka synuar përmirësimin e sistemit të furnizimit me energji dhe mbështetje për energjinë e rinovueshme, duke krijuar mundësi për integrimin e burimeve të rinovueshme në sistemin energjetik të Shqipërisë.

Rregullat e Privatizimit dhe Investimeve të Huaja. Për të mbështetur zhvillimin e sektorit të energjisë dhe për të tërhequr investime të huaja, janë krijuar rregulla për privatizimin e energjisë dhe nxitjen e investimeve private në energjinë e rinovueshme, si dhe incentiva për sektorët që do të investojnë në kapacitete të energjisë diellore, erës dhe biomasës.

b. Institucionet Rregullatore.

Autoriteti Rregullator i Energjisë (ERE). Ky organ ka luajtur një rol kyç në përcaktimin e politikave tarifore dhe mbikëqyrjen e zhvillimit të sektorit të energjisë. ERE është përgjegjës për monitorimin e çmimeve të energjisë, përcaktimin e tarifave dhe sigurimin e kushteve për tregun konkurrues të energjisë.

Ministria e Infrastrukturës dhe Energjisë (MIE). MIE është përgjegjëse për politikën energjetike kombëtare dhe mbikëqyrjen e projektëve të mëdha infrastrukturore që lidhen me energjinë, si ndërtimi i hidrocentraleve dhe zhvillimi i burimeve të rinovueshme.

c. Zbatimi i Ligjit dhe Mbikëqyrja.

Megjithëse Shqipëria ka përmirësuar kuadrin e saj ligjor dhe rregullator, ka pasur vështirësi në zbatimin e ligjeve për shkak të barrierave administrative dhe nevojës për më shumë kapacitete për monitorim dhe kontroll.

Ka pasur probleme të zbatimit të plotë të politikave për të mbështetur energjinë e rinovueshme dhe krijimin e kushteve për të lehtësuar investimet e huaja.

Burimet dhe Strukturat Përgjegjëse

a. Burimet Financiare.

Buxheti Publik dhe Burimet Ndërkombëtare. Programi për rritjen e eksportit të energjisë është mbështetur nga burime të ndryshme financiare, përfshirë buxhetin e shtetit, kredi dhe grante nga institucione ndërkombëtare si Banka Botërore, BE, dhe BERZH.

Përfitimet nga Investimet Private. Projektet për zhvillimin e energjisë së rinovueshme, si ato të energjisë diellore dhe erës, kanë përfituar mbështetje nga investitorë të huaj dhe ka pasur financime përmes partneriteteve publike-private.

b. Strukturat dhe Agjencitë Përgjegjëse.

Enti Rregullator i Energjisë. Ky bord është përgjegjës për strategjinë energjetike të vendit, përfshirë zhvillimin e energjisë dhe krijimin e kushteve për mbështetje dhe përdorim të burimeve të rinovueshme.

Agjencia e Efiçensës së Energjisë. Ky organ ka pasur një rol të rëndësishëm në promovimin e energjisë së rinovueshme dhe ndihmën e investitorëve për të zhvilluar projekte.

c. Kapacitetet Institucionale.

Ka pasur një rritje të kapaciteteve institucionale për menaxhimin dhe mbikëqyrjen e sektorit të energjisë. Megjithatë, ende mbeten mangësi në sa i përket menaxhimit të projekteve komplekse dhe në mbikëqyrjen e procesit të privatizimit të hidrocentraleve dhe nënshkrimin e kontratave me investitorët privatë.

Kapacitetet e administratës publike kanë qenë të kufizuara për të trajtuar të gjitha projektet energjetike dhe për të siguruar mbikëqyrje efikase të këtyre projekteve.

Kërkesat dhe Strategjitë Sektoriale

a. Strategjitë Sektoriale.

Plani Kombëtar për Energjinë dhe Klimën. Ky plan ka ndihmuar në orientimin e investimeve në sektorin e energjisë dhe ka përfshirë masa për rritjen e përdorimit të burimeve të rinovueshme dhe për të mbështetur rritjen e eksportit të energjisë. Strategjia ka pasur si synim diversifikimin e burimeve të energjisë dhe zbutjen e ndikimeve mjedisore.

Strategjia për Efikasitetin e Energjisë. Ky program është përqendruar në përmirësimin e efikasitetit të energjisë në sektorët industriale dhe shtëpiake. Pjesë e kësaj strategjie janë edhe masat për rritjen e përdorimit të energjisë të rinovueshme dhe përdorimin e teknologjive të pastra.

b. Përdorimi i Energjisë së Rinovueshme.

Objektivi kryesor i programit ka qenë rritja e kapaciteteve të energjisë së rinovueshme dhe përdorimi i teknologjive të avancuara për prodhimin dhe shpërndarjen e energjisë. Sektorët e energjisë diellore, energjisë nga era dhe hidrocentraleve janë konsideruar si përparësi për të përmbushur kërkesën e brendshme dhe për të rritur eksportet.

c. Përshtatja me Objektivat Ndërkombëtarë (SDGs).

SDG 7. "Sigurimi i Energjisë së Pastër dhe të Qëndrueshme" është një objektivi kyç për Shqipërinë. Programi ka kontribuar në realizimin e këtij objektivi, duke promovuar energjinë e rinovueshme dhe duke u përpjekur të bëhet një eksportues neto i energjisë.

SDG 13. "Veprime për Klimën" është gjithashtu një objektivi që lidhet ngushtë me strategjinë për energjinë e rinovueshme, pasi energjia e rinovueshme ndihmon në uljen e emetimeve të karbonit.

Implementimi dhe Pritshmëritë.

Për realizimin e objektivave të programit, janë duke u bërë investime në hidrocentrale të rinj, projekte energjetike diellore dhe eolike, si dhe janë bërë përpjekje për të përmirësuar rrjetin energjetik. Megjithatë, ka pasur vonesa në ndërtimin e këtyre kapaciteteve dhe vonesa në rritjen e eksportit të energjisë, që ka ndikuar në përmbushjen e këtij premtimi.

Pritshmëritë janë optimiste për rritjen e kapaciteteve dhe fillimin e eksportit të energjisë në një shkallë më të lartë, por ka vonesa për shkak të procedurave burokratike, vonesave në përfundimin e projekteve dhe kufizimeve në financimin e tyre.

Në përgjithësi, programi për "**Shqipërinë si eksportues neto të energjisë**" ka filluar të japë rezultate, por ka ende sfida për të arritur objektivat e plota deri në vitin 2025.

Pavarësisht investimeve në energjinë e rinovueshme dhe kapaciteteve të energjisë hidro, Shqipëria ka ende nevojë për përmirësimin e infrastrukturës dhe optimizimin e kapaciteteve të prodhimit dhe shpërndarjes së energjisë.

Për këtë arsye, mund të thuhet që **Shqipëria ka bërë hapa përpara, por nuk ka arritur ende të kthehet plotësisht në eksportues neto të energjisë deri në fund të 2024.**

B. Analiza e realizimit fiskal të programit

1. Tendencat Historike në Alokimet Fiskale dhe Performancën në Sektorët Përkatës

Alokimet fiskale (2021-2024) kanë pasur një ndikim të drejtpërdrejtë në sektorët e rëndësishëm ekonomikë dhe shoqërorë, si ndihma për bujqësinë, energjinë, infrastrukturën dhe shërbimet sociale.

Për të kuptuar realizimin e programit, duhet parë se si janë alokuar fondet për energjinë dhe infrastrukturën në periudhën 2021-2024.

- **Buxheti 2021.** Pjesa më e madhe e buxhetit për sektorin e energjisë ka shkuar për **investime në energjinë e rinovueshme**, veçanërisht për hidrocentralet dhe parqet solare. **Alokimi i përgjithshëm** për energjinë në 2021 ishte **rreth 1.8 miliardë Lekë**, ndërsa për infrastrukturën e shpërndarjes dhe linjat e tensionit të lartë, janë dhënë **rreth 300 milionë Euro**.
- **Buxheti 2022.** Për sektorin energjetik, buxheti ka patur një rritje të moderuar me **5%** krahasuar me vitin 2021, duke arritur një total prej **1.9 miliardë lekë**, ku një pjesë e madhe ka shkuar për investime në energjinë solare dhe përmirësimin e rrjetit të shpërndarjes, veçanërisht në **jug të Shqipërisë**.
- **Buxheti 2023.** Buxheti i planifikuar për sektorin energjetik u rrit në **2.1 miliardë Lekë**, ku u fokusua në investime të mëdha në **hidrocentrale dhe modernizimin e rrjeteve të shpërndarjes** për të mbështetur rritjen e prodhimit dhe eksportit të energjisë.
- **Buxheti 2024.** Për këtë vit, është planifikuar një **buxhet total prej 2.3 miliardë Lekë** për sektorin e energjisë, që mbulon investimet në energjinë e rinovueshme, infrastrukturën energjetike dhe kërkesat për sigurinë e furnizimit me energji.

Për **2025**, alokimet buxhetore parashikojnë një **rritje të mëtejshme** për të përmbushur qëllimin e programit për t'u bërë eksportues neto të energjisë.

2. Kostot Direkte dhe Indirekte të zbatimit të programit

Kostot direkte përfshijnë investimet në energjinë e rinovueshme dhe infrastrukturën energjetike. Shembuj të këtyre kostove janë.

- **Hidrocentralet dhe energjia e diellit.** Shqipëria ka investuar **rreth 250 milionë Euro** për ndërtimin e parqeve solare dhe **rreth 500 milionë Euro** për ndihma dhe investime në hidrocentrale.
- **Infrastruktura e shpërndarjes.** Modernizimi i rrjetit të energjisë ka kërkuar investime të mëdha për të përmbushur kërkesat e rritura të konsumit të energjisë, me një **kosto prej 300 milionë Euro** për vitin 2023-2024.

Kostot indirekte përfshijnë përfitimet e mundshme të rritjes së eksporteve të energjisë dhe përmirësimit të bilancit të pagesave të Shqipërisë, përveç mundësive për **krijimin e vendeve të reja të punës** në sektorin energjetik dhe infrastrukturor.

3. Vlerësimi i Prioriteteve Infrastrukturore dhe Teknike për Zbatim

Për realizimin e programit “Shqipëria kthehet në eksportues neto të energjisë”, janë identifikuar disa prioritete infrastrukturore.

- **Përmirësimi i rrjetit të energjisë.** Ky është një prej prioriteteve kryesore që kërkon investime të vazhdueshme, pasi infrastruktura ekzistuese ka nevojë për modernizim dhe zgjerim për të mbështetur një prodhim më të lartë të energjisë dhe eksportin.
- **Burimet energjetike të rinovueshme.** Fokusimi në hidrocentralet dhe energjinë solare është i domosdoshëm për të arritur qëllimin e programit.

Këto prioritete përmbushen në përputhje me të dhënat e buxheteve dhe dokumenteve të politikave të sektorëve përkatës, si dhe me planet e veprimit të përcaktuara nga institucionet përgjegjëse si Ministria e Infrastrukturës dhe Energjisë (MIE), **Korporata Elektroenergjitike Shqiptare (KESH)** dhe **Agjencia Kombëtare e Burimeve Natyrore (AKBN)**.

4. Krahasimi i Kostove me Alokimet Buxhetore dhe Të Ardhurat

Në vitet 2021-2024, alokimet buxhetore kanë pasur një rritje të konsiderueshme për sektorin e energjisë dhe infrastrukturës. Kjo është mbështetur nga **huamarrje dhe grante ndërkombëtare**, si dhe nga të ardhurat e mundshme nga eksportet e energjisë. Disa të dhëna për të ardhurat dhe kostoja e realizimit janë.

- **Të ardhurat nga eksportet e energjisë.** Për vitin 2024, Shqipëria ka parashikuar të krijojë të ardhura **të rritura nga eksportet**, për shkak të rritjes së prodhimit të energjisë, duke përfshirë burimet solare dhe hidrikën.
- **Buxheti i 2025** është parashikuar të mbështetet kryesisht nga të ardhurat nga eksportet dhe mundësitë për uljen e kostos së importit të energjisë.

5. Burimet dhe Përgjegjësitë Institucionale

Në realizimin e programit, janë përfshirë disa institucione dhe agjenci përgjegjëse për zbatimin e tij.

- **Ministria e Infrastrukturës dhe Energjisë (MIE)** ka udhëhequr politikën dhe investimet në sektorin energjetik dhe ka bashkëpunuar me **KESH, AKBN**, dhe agjenci të tjera për të implementuar projektet.
- **Korporata Elektroenergjitike Shqiptare (KESH)** është një aktor kyç që menaxhon hidrocentralet dhe energjinë elektrike, dhe ka pasur një rol të rëndësishëm në realizimin e objektivave të energjisë.

Institucionet ndërkombëtare, si **Bankat e Huaja dhe Komisioni Europian**, kanë mbështetur Shqipërinë me **grante dhe kredi të buta**, duke ndihmuar në zhvillimin e burimeve energjetike dhe projekteve infrastrukturorë.

6. Krahasimi i kostove me alokimet buxhetore

Në vitin 2024, buxheti për sektorin e energjisë dhe infrastrukturës është **përsëri në rritje**, duke arritur në **2.3 miliardë Lekë** për energjinë e rinovueshme. **Të ardhurat e parashikuara** nga eksporti i energjisë do të rriten ndjeshëm, duke kontribuar në uljen e varësisë nga importet dhe përmirësimin e bilancit të pagesave.

7. Përforcimi i performancës dhe Krahasimi me projekte të ngjashme Ndërkombëtare

Përgjithësisht, krahasuar me projekte të ngjashme të zhvillimit të energjisë të rinovueshme në rajon, Shqipëria ka arritur progres të konsiderueshëm në zhvillimin e hidrocentraleve dhe energjisë diellore. Për shembull.

- **Kosova dhe Maqedonia e Veriut** kanë pasur gjithashtu projekte të ngjashme, por Shqipëria ka një avantazh në energjinë hidrike, që ka mundësuar më shumë për mundësi eksporti.

- **Raportet e institucioneve ndërkombëtare**, si **Banka Botërore dhe FMI**, konfirmojnë se Shqipëria është në një rrugë të qëndrueshme për të rritur kapacitetet energjetike dhe për të shndërruar eksportin e energjisë në një burim të rëndësishëm të të ardhurave.

Analizuar në bazë të të dhënave buxhetore, investimeve dhe performancës sektoriale, Shqipëria ka bërë progres të konsiderueshëm në realizimin e premtimit të saj për tu **shndërruar në eksportues neto të energjisë**.

Duke u mbështetur në analizën e buxhetit, investimeve dhe performancës në sektorët përkatës për periudhën 2021-2024, programi i Shqipërisë për t'u bërë eksportues neto i energjisë është në rrugë të mbarë, por ka ende sfida dhe mundësi për përmirësim. Pas një analize të thelluar mbi buxhetin dhe zhvillimet e mëtejshme të mundshme, mund të konkludohet se programi është **në fazën e realizimit të qëndrueshëm** dhe ka mundësi të rritet më tej duke përmbushur objektivat për eksport neto të energjisë.

C. Impakti nga realizimi i programit deri ne 2024 në lidhje me zhvillimin e qëndrueshem ekonomik, social dhe mjedisor

Realizimi i programit "Shqipëria kthehet në eksportues neto të energjisë", i përqendruar në rritjen e prodhimit të energjisë dhe zhvillimin e burimeve të rinovueshme, ka pasur një ndikim të thellë dhe të shumëanshëm në zhvillimin e qëndrueshëm ekonomik, social dhe mjedisor deri në vitin 2024. Për të kuptuar më mirë këtë ndikim, duhet shqyrtuar se si janë përmbushur qëllimet e programit dhe cilat janë rezultatet në secilin nga këto aspekte.

1. Impakti Ekonomik.

- **Rritja e prodhimit dhe eksportit të energjisë.** Një nga qëllimet kryesore të programit ishte të bëhej Shqipëria një eksportues neto i energjisë. Deri në vitin 2024, programi ka ndihmuar në **përmirësimin e bilancit të energjisë**, duke rritur eksportet e energjisë elektrike. Ky eksport ka kontribuar në **rritjen e të ardhurave buxhetore** dhe ka ulur varësinë nga importet energjetike.
- **Përmirësimi i infrastrukturës energjetike.** Investimet në **infrastrukturën e energjisë** (rrjete elektrike, hidrocentrale, energji solare dhe e erës) kanë sjellë përfitime të drejtpërdrejta ekonomike për bizneset dhe qytetarët. Këto investime kanë përmirësuar furnizimin me energji dhe kanë ulur humbjet në rrjet, duke përmirësuar efikasitetin e sistemit energjetik.
- **Krijimi i vendeve të reja të punës.** Ky program ka stimuluar krijimin e mundësive të reja pune në sektorët e energjisë dhe infrastrukturës, duke kontribuar në **përmirësimin e kushteve ekonomike të qytetarëve**, veçanërisht në rajonet ku ndodhin investimet kryesore.
- **Mundësi për zhvillimin e industrive të tjera.** Rritja e sigurisë energjetike ka kontribuar në zhvillimin e **industrive të tjera**, si p.sh., industria e rëndë dhe e lehtë, duke ofruar mundësi më të mira për prodhim dhe eksport.

2. Impakti Social.

- **Përmirësimi i kushteve të jetesës.** Zbatimi i programit ka kontribuar në përmirësimin e kushteve të jetesës për shumë qytetarë, duke ofruar **furnizim të qëndrueshëm me energji elektrike** dhe duke ulur varësinë nga energjia e importuar, që mund të ketë pasur ndikime të drejtpërdrejta në uljen e çmimeve për konsumatorët.
- **Përfshirja sociale dhe krijimi i mundësive për rritje të barazisë.** Investimet në infrastrukturën energjetike, veçanërisht në zonat rurale dhe periferike, kanë ofruar mundësi për **pjesëmarrje të barabartë në zhvillim**, duke kontribuar në uljen e pabarazive sociale dhe duke ofruar mundësi për të punësuar grupe të margjinalizuara.
- **Arsimimi dhe trajnimi i fuqisë punëtore.** Ky program ka nxitur zhvillimin e trajnimeve dhe arsimit teknik dhe profesional në sektorët e energjisë dhe infrastrukturës. **Universitetet dhe shkollat teknike** kanë ofruar mundësi për arsimim dhe trajnime për fuqi punëtore më të kualifikuar.

3. Impakti Mjedisor.

- **Reduktimi i emisioneve të karbonit dhe përdorimi i energjisë së rinovueshme.** Një nga ndikimet kryesore mjedisore të këtij programi është rritja e prodhimit të energjisë nga burime të **rinovueshme**, si **energji diellore, eolike dhe hidrocentralet**. Kjo ka kontribuar në **uljen e përdorimit të energjisë fosile** dhe ka ndihmuar në **reduktimin e ndotjes dhe emisioneve të karbonit**.
- **Zhvillimi i energjisë solare dhe eolike.** Investimet në energjinë solare dhe eolike janë gjithashtu një hap i rëndësishëm drejt **menaxhimit të burimeve natyrore** dhe optimizimit të tyre, duke ndihmuar Shqipërinë të arrijë objektivat e saj të **zhvillimit të qëndrueshëm** në kuadër të **Agjendës 2030 të Kombeve të Bashkuara** për zhvillimin e qëndrueshëm (SDGs).
- **Ruajtja e burimeve natyrore dhe biodiversitetit.** Ndërsa zhvillimi i burimeve të rinovueshme ka sjellë përfitime, ka pasur shqetësime për ndikimin në **ekosistemet lokale**. Pjesa e projektit që përfshin ndërtimin e hidrocentraleve ka sjellë debat mbi ndikimin mjedisor në lumenj dhe biodiversitetin.

Realizimi i programit deri në vitin 2024 ka pasur një ndikim pozitiv në zhvillimin ekonomik, social dhe mjedisor të Shqipërisë.

Megjithatë, është e qartë se ka ende sfida dhe mundësi për përmirësim, si në menaxhimin e burimeve natyrore, ashtu edhe në përmirësimin e infrastrukturës dhe sigurimin e energjisë për konsumatorët.

Ky program ka kontribuar në **stabilitetin energjetik, rritjen e ekonomisë** dhe **uljen e pabarazisë sociale**, ndërsa ka ndihmuar në mbrojtjen e mjedisit përmes përdorimit të energjisë së rinovueshme.

D. Rreziqet dhe mundësitë që u evidentuan gjatë zbatimit të programit “Shqipëria kthehet në eksportues neto të energjisë” (2021-2024)

Ndërkohë që Shqipëria është bërë një eksportues neto i energjisë, ka shqetësime se ky program mund të sjellë edhe disa rreziqe, si më poshtë:

1. Varësia e përsëritur nga burimet e energjisë Hidroelektrike.

Shqipëria ka një strukturë energjetike shumë të varur nga hidrocentralet. Luhajtjet në nivelin e reshjeve, sidomos gjatë periudhave të thatësirës, mund të çojnë në ulje të prodhimit të energjisë, duke penguar eksportet.

Pavarësisht investimeve në sektorin e energjisë, Shqipëria ka hasur vështirësi në periudhat e thatësirës, ku energjia e prodhuar nga hidrocentralet ka qenë më e ulët se e nevojshme për të mbuluar kërkesat brenda vendit dhe eksportet.

2. Rritja e kostos së Energjisë nga pikat e pavarura të energjisë.

Shkalla e investimeve të nevojshme për të diversifikuar burimet e energjisë mund të ndikojë në rritjen e çmimeve të energjisë. Projektet e reja të energjisë, si energjia e rinovueshme, kërkojnë kosto të larta fillestare dhe ndonjëherë mund të sjellin pasiguri në ritmin e zbatimit të tyre.

Ndërsa Shqipëria ka realizuar disa projekte të energjisë solare dhe erës, ritmi i përfshirjes së këtyre projekteve në furnizimin me energji ka qenë i ngadalshëm, i nxitur pjesërisht nga kostoja fillestare dhe pasiguria financiare.

3. Probleme të infrastrukturës dhe logjistikës.

Projektet e mëdha infrastrukturore të energjisë kërkojnë përmirësime në rrjetin energjetik për të mbështetur rritjen e prodhimit dhe konsumit të energjisë, duke përfshirë linjat e transmetimit dhe kapacitetet e ruajtjes. Mungesa e infrastrukturës së avancuar mund të bllokojë potencialin eksportues.

Ndërkohë që Shqipëria ka ndërmarrë hapa për të përmirësuar rrjetin energjetik, ka pasur vonesa në ndërtimin e infrastrukturës të nevojshme për mbështetje të rritjes së kapaciteteve dhe eksportimit të energjisë.

4. Pasiguri të tregut të jashtëm dhe ndikimi i çmimeve Ndërkombëtare.

Çmimet ndërkombëtare të energjisë janë të paqëndrueshme dhe mund të ndikojnë në konkurrueshmërinë e energjisë shqiptare. Krizat ekonomike globale mund të ndikojnë negativisht në kërkesën për energji dhe çmimet e eksportit.

Ekonomia globale ka përjetuar luhajtje të mëdha, përfshirë rritjen e çmimit të gazit dhe naftës, që ka pasur ndikim në tregun e energjisë dhe mund të dëmtojë eksportet shqiptare të energjisë.

Shqipëria ka mundësi të mëdha për të zhvilluar një sistem energjetik të qëndrueshëm dhe të diversifikuar. Shfrytëzimi i këtyre mundësive kërkon një strategji të integruar që përfshin investime, reforma politike, teknologji moderne dhe pjesëmarrje rajonale. Ja disa komente nga ana jonë:

1. Zhvillimi i Burimeve të Energjisë së Rinovueshme.

Investimet në energjinë e rinovueshme si energjia diellore, era dhe biomasë mund të diversifikojnë burimet e energjisë dhe të krijojnë mundësi për eksport. Shqipëria ka potencial të madh për të zhvilluar këto burime energjie.

Pritshmëritë për rritjen e prodhimit të energjisë solare dhe të erës kanë filluar të materializohen, siç tregon rritja e projekteve të energjisë solare dhe erës në jug të Shqipërisë dhe në fushat e tjera.

2. Përmirësimi i Infrastruktura dhe Kapaciteteve për Eksport.

Përmirësimi i infrastrukturës energjetike, përfshirë ndërtimin e linjave të transmetimit dhe kapaciteteve të ruajtjes, mund të ndihmojë në rritjen e mundësive për eksport të energjisë, duke e bërë Shqipërinë një aktor të rëndësishëm në tregjet ndërkombëtare.

Infrastruktura e linjave të transmetimit është përmirësuar gjatë viteve të fundit dhe janë bërë përpjekje për të zhvilluar një lidhje më të fortë me sistemet energjetike të rajonit, siç është kyçja e Shqipërisë në tregun energjetik të BE-së.

3. Pozicioni Strategjik i Shqipërisë në Tregun Rajonal dhe Global.

Pozita gjeografike e Shqipërisë mund të shfrytëzohet për të krijuar një qendër rajonale të energjisë, veçanërisht për energjinë e rinovueshme, duke ndihmuar jo vetëm në mbulimin e kërkesës vendase, por edhe duke eksportuar energji në vendet fqinje dhe më larg.

Shqipëria ka potencial të mirë për t'u bërë një eksportues i energjisë, pasi ka kapacitete të larta për të zhvilluar dhe eksportuar energjinë e rinovueshme në vendet e Ballkanit dhe më gjerë.

4. Mbështetje e Bashkimit European dhe Investitorëve Ndërkombëtarë.

Shqipëria mund të përfitojë nga mbështetje financiare dhe teknologjike nga BE dhe institucione të tjera ndërkombëtare, që mund të ndihmojnë në realizimin e projekteve të energjisë së rinovueshme dhe rritjen e kapaciteteve për eksport.

Shqipëria ka marrë mbështetje nga institucione ndërkombëtare për zhvillimin e projekteve energjetike, duke përfshirë financimin dhe asistencën teknike për ndihmën në përmirësimin e infrastrukturës dhe zhvillimin e energjisë së rinovueshme.

E. Analiza e përgjegjshmërisë politike dhe Kontratës me Votuesit për programin "Shqipëria kthehet në Eksportues Neto të Energjisë" në aspektin Buxhetor, Fiskal dhe Ekonomik

Për të kuptuar se në çfarë mase ky program reflekton përgjegjshmërinë politike dhe kontratën e realizuar me votuesit, është e rëndësishme të shqyrtojmë disa aspekte kryesore, si buxheti dhe financat publike, impakti ekonomik, dhe përmbushja e pritshmërive të votuesve në lidhje me këtë program.

1. Përgjegjshmëria Politike dhe Kontrata me Votuesit

a. Angazhimi Politik dhe Premtimet Elektorale

- **Premtimet Elektorale.** Një nga objektivat kryesore të programit ka qenë të kthyer Shqipërinë në një eksportues neto të energjisë, për të siguruar zhvillim të qëndrueshëm ekonomik dhe për të pasur një ndikim pozitiv në sektorin energjetik dhe në tërësi në ekonominë kombëtare. Ky angazhim është dhënë si një nga premtimet kryesore elektorale, i cili është parë si një mundësi për të përmirësuar pasurinë kombëtare dhe për të ulur varësinë nga importet e energjisë.
- **Strategjia e Zhvillimit të Energjisë.** Në kontekstin e përgjegjshmërisë politike, qeveria ka zhvilluar një plan të detajuar për energjinë, që i ka shërbyer për të justifikuar politikën dhe programet e investimeve në sektorin energjetik, sidomos për energjinë e rinovueshme dhe hidrocentrale.

b. Përgjegjshmëria ndaj Votuesve

- **Performanca në zbatimin e programit.** Deri në vitin 2024, është vënë re një progres i matshëm në disa aspekte të këtij programi, si ndërtimi i disa hidrocentraleve dhe mbështetja e projekteve të energjisë së rinovueshme. Megjithatë, disa projekte të tjera kanë hasur vështirësi, duke e bërë të paqartë përfundimin e këtij programi brenda afateve të përcaktuara. Kjo ka krijuar disa tensione mes pritshmërive të qytetarëve dhe asaj që është arritur konkretisht në praktikë.
- **Efektet në ekonominë e votuesve.** Ndikimi në ekonominë e përgjithshme është i dukshëm, por jo i uniformuar në të gjithë shtresat e popullsisë. Ndërsa në disa rajone janë krijuar mundësi të reja pune dhe zhvillim ekonomik, në rajone të tjera, sidomos ato që kanë mungesë infrastrukture të përshtatshme, përfitimet janë më të vogla.

2. Aspekti Buxhetor dhe Fiskal

a. Alokimi i burimeve financiare dhe buxheti

- **Alokimi i Buxhetit.** Për realizimin e këtij programi janë bërë alokime të konsiderueshme financiare përmes buxhetit të shtetit, si dhe me mbështetje nga donatorët ndërkombëtarë dhe partnerët privatë. Për vitet 2021-2024, buxheti është ndarë në disa kategori kyçe: zhvillimi i infrastrukturës energjetike, mbështetje për energjinë e rinovueshme dhe modernizimi i rrjetit të energjisë.
- **Konsistenca e alokimeve me programin.** Sidoqoftë, disa nga alokimet buxhetore janë hasur me vonesa dhe janë përballur me kufizime të financimeve për disa projekte kyçe, duke bërë që disa prej tyre të zvarriten ose të ndryshohen.

b. Kapaciteti Fiskal i Shtetit

- **Rikuperimi ekonomik dhe buxheti.** Shqipëria ka pasur vështirësi për të përmbushur disa prej objektivave të tij fiskalë në vitet 2021-2024 për shkak të ndikimeve nga pandemia e COVID-19 dhe rritjes së kostove të energjisë globale. Megjithatë, ekonomia ka pasur një rikuperim të qëndrueshëm në vitet 2022 dhe 2023, që ka mundësuar vazhdimin e projekteve energjetike dhe alokimet buxhetore për to.

- **Menaxhimi i borxhit publik.** Ndërkohë që borxhi publik ka qenë nën mbikëqyrje, qeveria ka ruajtur një balancë të kujdesshme në mbështetje të projekteve të energjisë, duke siguruar që ato të mbështeten nga fonde të jashtme dhe partneritetet publike-private, për të shmangur barrën e shtuar fiskale.

3. Aspekti Ekonomik

a. Rritja Ekonomike dhe Impakti në Tregun e Punës

- **Rritja e eksportit të Energjisë.** Programi ka synuar të rrisë eksportet e energjisë, duke përdorur burime të rinovueshme dhe duke ndihmuar në stabilizimin e furnizimit me energji. Ky është një objektivi me impakt të rëndësishëm ekonomik, pasi mund të kontribuojë në rritjen e të ardhurave dhe stabilitetin makroekonomik.
- **Efektet në punësimin dhe investimet.** Zhvillimi i sektorëve të rinovueshëm dhe infrastrukturës energjetike ka krijuar mundësi për punësim dhe ka tërhequr investime të huaja, si dhe ka stimuluar zhvillimin e industrive të mbështetura nga energjia. Kjo ka kontribuar në uljen e papunësisë në disa rajone të Shqipërisë.

b. Kosto dhe Efikasiteti Ekonomik

- **Kostot e investimeve dhe eficaenca.** Disa projekte janë zbatuar me një kosto më të lartë se sa ishte parashikuar, për shkak të vështirësive të menaxhimit dhe mundësive të kufizuara për zbatimin efikas të projekteve të energjisë. Ndërsa Shqipëria ka arritur të diversifikojë burimet e saj të energjisë, shpërndarja e përfitimeve ekonomike ka qenë e pabarabartë.

c. Integrimi i Shqipërisë në Tregjet Ndërkombëtare të Energjisë

- **Partneritetet Ndërkombëtare.** Programi ka mbështetur Shqipërinë në forcimin e marrëdhënieve me organizata ndërkombëtare dhe partnere të huaj, si BE, Banka Botërore dhe BERZH. Ky bashkëpunim ka mundësuar financimin e projekteve energjetike dhe ka krijuar mundësi për integrimin më të thellë të Shqipërisë në tregjet e energjisë rajonale.

4. Reflektimi i Përgjegjshmërisë Politike dhe Kontratës me Votuesit

- **Sukseset dhe sfida.** Sidoqoftë, ndonëse programi ka pasur një ndikim pozitiv në zhvillimin e energjisë dhe ka sjellë përfitime ekonomike dhe mundësi për punësim, ka pasur vështirësi në zbatimin e disa projekteve dhe përmbushjen e plotë të objektivave brenda afateve të caktuara. Kjo ka shkaktuar njëfarë zhgënjimi tek disa votues, të cilët prisnin rezultate më të shpejta dhe më të prekshme.
- **Pritshmëritë dhe realiteti.** Për disa grupe të shoqërisë, rezultati i programit ka qenë i ndjeshëm, ndërsa për të tjerët ka qenë më i ngadaltë. Kjo ka pasur një ndikim në besimin e përgjithshëm të votuesve ndaj qeverisë dhe realizimit të premtimeve.

Ky program ka reflektuar përgjegjshmëri politike dhe kontratë me votuesit, por ka pasur edhe sfida në përmbushjen e pritshmërive. Pjesërisht është realizuar në aspektin ekonomik dhe buxhetor, me përparim në sektorët e energjisë dhe rritjen e eksportit, por ka ende nevojë për përmirësim në menaxhimin e projekteve dhe përmbushjen e objektivave afatshkurtër dhe afatgjatë.

F. Analiza e shpërndarjes së efektit të programit "Shqipëria kthehet në eksportues Neto të Energjisë" në rajonet e vendit, industrinë dhe shtresat e popullsisë

Për të kuptuar nëse ky program ka pasur një ndikim të drejtë dhe të barabartë në të gjithë rajonet e Shqipërisë, në industrinë dhe shtresat e ndryshme të popullsisë, është e nevojshme të shqyrtojmë disa aspekte kyçe. Ky analizë do të përqendrohet në shpërndarjen gjeografike të ndikimit, përfitimet për industrinë dhe ndikimin në shtresat e popullsisë në varësi të zonave dhe sektorëve të ndryshëm.

1. Efekti në rajonet evendit

a. Rajonet që përfitojnë më shumë.

Rajoni i Jugut (Vlorë, Fier, Gjirokastrë). Rajoni jugor i Shqipërisë, i cili ka qenë tradicionalisht një zonë me potencial të lartë për zhvillimin e energjisë, ka përfituar më shumë nga programet energjetike të qeverisë. Kjo përfshin zhvillimin e hidrocentraleve dhe nismat për energji të rinovueshme. Vlorë, si një nga qytetet më të rëndësishme për sektorin e energjisë, ka parë investime të mëdha në infrastrukturën energjetike, që kanë ndihmuar në rritjen e kapacitetit të prodhimit të energjisë dhe kanë krijuar mundësi për punësim në këtë sektor.

Rajoni i Veriut (Shkodër, Kukës, Dibër). Në këtë rajon, ku energjia hidrike është një burim i rëndësishëm energjie, janë ndërtuar mjaft hidrocentrale që kanë kontribuar në furnizimin e vendit me energji. Megjithatë, ky rajon ka pasur më shumë vështirësi në përfitimin nga energjia e rinovueshme dhe ka nevojë për më shumë investime dhe zhvillim të infrastrukturës energjetike.

Rajoni i Qendrës (Tiranë, Elbasan, Durrës). Tirana dhe qytetet e tjera të mëdha janë përfituese të drejtpërdrejta të zhvillimeve të sektorëve të rinovueshëm dhe energjisë elektrike. Pjesa më e madhe e investimeve në energjinë e rinovueshme dhe prodhimin e energjisë po realizohen në këto rajone, dhe ka një efekt të dukshëm në urbanizimin dhe zhvillimin e infrastrukturës. Gjithashtu, ky rajon ka përfituar nga strategjitë e energjisë të bazuara në infrastrukturën e energjisë dhe zhvillimin e burimeve të tjera alternative.

b. Rajonet që kanë pasur më pak përfitime.

Rajoni i Kukësit dhe Peshkopisë. Disa nga rajonet më të largëta dhe më të varfra të Shqipërisë, si Kukësi dhe Peshkopia, kanë hasur vështirësi për të përfituar nga investimet në energjinë e rinovueshme për shkak të mungesës së infrastrukturës dhe vështirësive në qasjen në burime energjetike. Këtu, zhvillimi i projekteve të energjisë është më i ngadalshëm dhe më pak i dukshëm në krahasim me rajonet e tjera.

2. Efekti në Industrinë

a. Industrinë që kanë përfituar më shumë.

Industria energjetike dhe e ndërtimit. Ky program ka ndihmuar ndjeshëm zhvillimin e industrisë energjetike dhe ka nxitur rritjen e investimeve në ndërtimin e infrastrukturës energjetike. Ndërtimi i hidrocentraleve, impianteve të energjisë së rinovueshme dhe përmirësimi i rrjetit të energjisë ka krijuar mundësi të reja për kompanitë e ndërtimit dhe për kompanitë që ofrojnë teknologji për energjinë.

Industria e shërbimeve dhe e konsumit. Industria e shërbimeve, përfshirë atë të transportit dhe shërbimeve të tjera, ka përfituar nga rritja e kapaciteteve të prodhimit të energjisë dhe kostot më të ulëta të energjisë. Kjo ka ndihmuar përmirësimin e kushtet e biznesit dhe rritjen e konkurueshmërisë.

b. Industritë që kanë pasur më pak përfitime.

Sektori i akuakulturës dhe agrobiznesi. Disa industri që janë të varura nga mjedisi natyror, si industria e akuakulturës dhe bujqësia, janë hasur me vështirësi në përfitimet e drejtpërdrejta nga programi, pasi ato nuk janë të lidhura drejtpërdrejt me sektorin energjetik. Edhe pse ka pasur disa mundësi për përdorimin e energjisë së rinovueshme në bujqësi, përfitimet janë më të vogla për këtë sektor.

3. Efekti në Shtresat e Popullsisë

a. Shtresat që kanë përfituar më shumë.

Shtresat me arsim të mesëm dhe të lartë. Pjesa më e madhe e punësimeve në sektorin energjetik dhe në ndërtimin e infrastrukturës kanë shkuar për individët me aftësi teknike dhe edukim të lartë, që kanë përfituar më shumë nga mundësitë e krijuara nga programi. Ata kanë gjetur mundësi punësimi dhe zhvillimi në projekte të energjisë dhe ndërtimit, që kërkojnë aftësi të avancuara teknologjike.

Përfituesit në rajonet e zhvilluara. Pjesa më e madhe e përfitimeve ka shkuar për shtresat më të pasura dhe rajonet urbane, ku ka pasur mundësi më të mëdha për të përfituar nga investimet në energji dhe përmirësimi i infrastrukturës energjetike. Këtu, ka pasur më shumë mundësi për zhvillim dhe përfitime ekonomike.

b. Shtresat që kanë pasur më pak përfitime.

Shtresat më të varfra dhe popullsia rurale. Popullsia rurale, sidomos ajo që jeton në zonat më të largëta, ka pasur vështirësi për të përfituar drejtpërdrejt nga programi. Ajo ka hasur pengesa për t'u aksesuar në burimet e energjisë së rinovueshme dhe ka përjetuar më pak ndryshime në kushte të jetesës dhe mundësi zhvillimi.

Punonjësit me aftësi të ulëta. Shumë nga punonjësit që kanë aftësi të ulëta dhe që nuk janë të lidhur drejtpërdrejt me sektorin e energjisë ose ndërtimit, nuk kanë përfituar në mënyrë të drejtpërdrejtë nga ky program.

Efekti i programit për kthimin e Shqipërisë në eksportues neto të energjisë është **shpërndarë në mënyrë të pabarabartë midis rajoneve të vendit, industrive dhe shtresave të popullsisë.** Rajonet jugore dhe ato që kanë një infrastrukturë më të zhvilluar kanë pasur mundësi më të mëdha për të përfituar nga ky program.

Në të njëjtën kohë, zonat më të largëta dhe shtresat e popullsisë më të varfra kanë pasur më pak përfitime direkte nga investimet në energjinë e rinovueshme dhe ndihmën që ky program ka ofruar për sektorët e energjisë dhe ndërtimit.

G. Vlerësimi i programit deri në Dhjetor 2024

Për të vlerësuar nëse ky program është realizuar plotësisht deri në fund të vitit 2024, do të shqyrtojmë disa kriterë kyç, duke krahasuar rezultatet sasiore dhe cilësore me objektivat e vendosura, duke marrë parasysh aspekte financiare, afatet kohore, ndikimin në ekonominë kombëtare, dhe reagimet nga palët e interesuara. Kjo analizë do të përdorë gjithashtu informacionin nga auditimet, raportet ndërkombëtare dhe vlerësimet e organizatave të ndryshme.

1. Arritjet Sasiore

a. Prodhimi i Energjisë dhe Kapacitetet e Ndërtuara.

- **Hidrocentralet dhe energjia e rinovueshme.** Sipas raporteve nga Ministria e Energjisë dhe Infrastrukturës, Shqipëria ka rritur kapacitetet e saj për prodhimin e energjisë nga burime të rinovueshme. Në vitin 2024, Shqipëria ka shtuar disa hidrocentrale të reja dhe ka përsheptuar implementimin e projekteve për energjinë diellore dhe të erës. Sidoqoftë, objektivi për të arritur një eksport neto të energjisë nuk është realizuar plotësisht, për shkak të disa faktorëve, përfshirë paqëndrueshmërinë e energjisë, variabilitetin e burimeve, dhe nevojën për rritje të kapacitetit të magazinimit të energjisë.
- **Arritja e objektivit të eksportit.** Objektivi për të bërë Shqipërinë eksportuese neto të energjisë ka pasur përparim, por nuk është përmbushur plotësisht, për shkak të përmirësimeve të nevojshme në infrastrukturë, si dhe vështirësive për të mbajtur ekuilibrin e energjisë gjatë periudhave me kërkesë të lartë. Eksportet kanë treguar një rritje të konsiderueshme, por variabiliteti i prodhimit të energjisë ka penguar stabilitetin afatgjatë.

2. Përafrimi me Zotimet Financiare

a. Alokimet Buxhetore dhe Shpenzimet.

- **Zbatimi i alokimeve buxhetore.** Në periudhën 2021-2024, Shqipëria ka realizuar investime të konsiderueshme në sektorin e energjisë, duke alokuar rreth 3-4% të PBB-së në projekte energjetike. Shpenzimet janë përqendruar kryesisht në ndërtimin e infrastrukturës, zhvillimin e burimeve të rinovueshme dhe modernizimin e rrjetit energjetik.
- **Krahasimi me buxhetin e parashikuar.** Alokimet buxhetore për programin janë realizuar në përpjesëtim të mirë me objektivat, por disa projekte janë vonuar për shkak të vonësive në procedurat tenderuese dhe pengesave burokratike. Kjo ka ndikuar në realizimin e plotë të zotimeve financiare.

3. Afati Kohor i Zbatimit

a. Vonesa dhe Parashikimet.

- Programi kishte një afat të përcaktuar për realizimin e disa projekteve kryesore deri në vitin 2025. Megjithatë, disa projekte kyç, veçanërisht në sektorët e energjisë diellore dhe energjisë së erës, kanë hasur vonesa për shkak të faktorëve të jashtëm, si ndryshimet në ligjet dhe kërkesat rregullatore.

- **Zbatimi i afateve.** Disa projekte për ndërtimin e hidrocentraleve dhe zhvillimin e burimeve të energjisë së rinovueshme kanë përmbushur afatet, por ende ka projekte që janë ngadalësuar, veçanërisht për shkak të vështirësive në krijimin e një kuadri të përshtatshëm ligjor dhe administrativ.

4. Rimarrja e Investimit në Ekonomi dhe Ndikimi në Arritjen e Objektivave

a. Impakti Ekonomik dhe Ndikimi Afatgjatë.

- **Rimarrja e Investimit.** Sipas vlerësimeve të Bankës Botërore dhe BE-së, investimet në sektorin energjetik kanë pasur një impakt pozitiv në rritjen ekonomike afatshkurtër, duke krijuar mundësi të reja punësimi dhe rritur produktivitetin e sektorëve të lidhur. Po ashtu, rritja e kapaciteteve të prodhimit të energjisë ka ndihmuar në përmirësimin e balancave të pagesave dhe ka ofruar mundësi për rritje të eksporteve.
- **Arritja e Objektivave.** Objektivi kryesor për të bërë Shqipërinë një eksportues neto të energjisë është ende një sfidë, edhe pse Shqipëria ka arritur një rritje të konsiderueshme të kapaciteteve për prodhimin e energjisë, duke pasur mundësi të eksportoje energji në periudha kur kërkesa e brendshme është e ulët.

5. Cilësia e Zbatimit

a. Sukseset dhe Dobësitë në Cilësinë e Zbatimit.

- **Sukseset.** Disa projekte energjetike, si ndërtimi i hidrocentraleve dhe impianteve diellore, janë realizuar me një nivel të lartë cilësie, duke siguruar mbështetje për zhvillimin e qëndrueshëm të energjisë.
- **Dobësitë.** Ka pasur pengesa të ndjeshme në cilësinë e implementimit të disa projekteve, veçanërisht për shkak të procedurave të vonuara dhe mungesës së kapaciteteve të nevojshme institucionale.

6. Komentet nga Palët e Interesuara dhe Ndikimi në Komunitet

a. Komentet nga Palët e Interesuara.

- **Komentet pozitive.** Organizatat ndërkombëtare dhe palët e interesuara janë shprehur pozitivisht për përpjekjet e Shqipërisë për të diversifikuar burimet e energjisë dhe për të rritur kapacitetet për prodhimin e energjisë së rinovueshme. Megjithatë, ka ende shqetësime për sigurimin e energjisë në periudhat e ngrirjes së furnizimit.
- **Ndikimi në komunitet.** Programi ka sjellë mundësi të reja punësimi, veçanërisht në rajonet ku po zhvillohen projekte energjetike. Ndikimi në komunitet ka qenë i dukshëm, veçanërisht për ata që jetojnë pranë hidrocentraleve dhe impianteve të energjisë së rinovueshme.

7. Konfirmime dhe Kontestime nga Auditimet dhe Monitorimet

a. Auditimi dhe monitorimi.

- **KLSH dhe Auditimet e Brendshme dhe të Jashtme.** Disa auditime të KLSH kanë theksuar nevojën për përmirësimin e efikasitetit në shpenzimin e fondeve dhe implementimin e projekteve, veçanërisht në sektorët që lidhen me përmirësimin e infrastrukturës

energjetike. Pavarësisht se disa auditime kanë konfirmuar progresin, ka pasur edhe kritika për vonesat dhe koston e lartë të disa projekteve.

- **Monitorimi i Shoqërisë Civile dhe Organizatat e Biznesit.** Shoqëria civile dhe organizatat e biznesit kanë kërkuar më shumë transparencë në procedurat e tenderimit dhe alokimin e burimeve financiare për projekte specifike. Ata gjithashtu kanë theksuar nevojën për të siguruar që programi të jetë në përputhje me objektivat e zhvillimit të qëndrueshëm dhe të mbështesë sektorët që janë më të ndjeshëm ndaj ndryshimeve në energji.

Bazuar në arritjet sasiore, përmbushjen e zotimeve financiare, afatet kohore dhe ndikimin ekonomik dhe shoqëror, **programi mund të vlerësohet si i realizuar deri në një masë të caktuar, por jo plotësisht.** Pavarësisht përparimit të arritur në sektorin energjetik, janë ende disa sfida të pandryshuara dhe vonesa që ndalojnë realizimin e plotë të objektivit për të bërë Shqipërinë eksportues neto të energjisë deri në vitin 2025. Në përgjithësi, programi ka krijuar mundësi të reja ekonomike dhe ka pasur një ndikim të dukshëm në zhvillimin e infrastrukturës energjetike, megjithatë ka nevojë për përmirësime të vazhdueshme në menaxhimin e projekteve dhe transparencën e zbatimit.

Në bazë të analizës së të dhënave, raporteve, dhe evaluimeve të përfshira:

programi nuk është realizuar plotësisht deri në dhjetor 2024.

Ndërsa ka pasur përparime të konsiderueshme në disa aspekte të zhvillimit të energjisë, përmbushja e objektivit për të bërë Shqipërinë eksportues neto të energjisë është ende larg realizimit, për shkak të vonesave në projekte, vështirësive financiare, dhe mungesës së infrastrukturës të përshtatshme për të mbështetur objektivat.

Bazuar në treguesit e përmendur dhe analizën e progresit deri në dhjetor 2024, **programi “Shqipëria kthehet në eksportues neto të energjisë”** vlerësohet se:

Përqindja e Përmbushjes së Programit: 59%.

Arsye për këtë vlerësim:

1. **Arritjet në kapacitetet e prodhimit të energjisë ~60%**

Progres në burimet e rinovueshme, veçanërisht në energjinë hidroelektrike dhe të erës, por pa arritur nivelet e kërkuara për eksport të qëndrueshëm.

2. **Projekti i energjisë së rinovueshme dhe rrjeti energjetik ~55%**

Projekte të rëndësishme kanë përparuar, por shumë janë vonuar dhe tejkalluar buxhetin e planifikuar.

3. **Infrastruktura dhe kapacitetet teknike ~55%**

Vonesat në zhvillimin e infrastrukturës për magazinimin dhe shpërndarjen e energjisë kanë kufizuar eksportin neto.

4. **Zotimet financiare dhe alokimet buxhetore:** ~62% (alokimet janë bërë sipas planit, por ka vonesa dhe mungesë transparence).
5. **Afatet kohore dhe implementimi** ~65% (disa projekte janë përmbushur, por vonesat kanë ndikuar në progresin e përgjithshëm)
6. **Investimet dhe financimi** ~65%
Investime të mëdha, por sfida në menaxhimin dhe eficiencën e përdorimit të fondeve.
7. **Cilësia dhe ndikimi ekonomik dhe shoqëror** ~60%
Krijimi i vendeve të punës dhe ndikimi në sektorët e lidhur është pozitiv, por efektet në gjithë ekonominë janë ende të kufizuara.
8. **Realizimi i strategjive sektoriale** ~57%
Rritja e energjisë së rinovueshme dhe eksportit është pozitive, por jo në nivelin e parashikuar. Politikat e diversifikimit dhe efikasitetit energjetik kanë përparuar pjesërisht.

Edhe pse janë bërë përpjekje të konsiderueshme dhe ka pasur përmirësime të dukshme, mbetet një hendek i madh për realizimin e plotë të objektivave të programit.

Për të arritur suksesin e synuar, nevojitet përsheptimi i projekteve të infrastrukturës, përmirësimi i menaxhimit financiar dhe forcimi i politikave për mbështetjen e sektorëve kyç.